

Itikan alueen maisemaselvitys

Taustaa

Tämä VSU maisema-arkkitehdit Oy:n syksyllä 2014 laatima maisemaselvitys toimii lähtötietona Itikan alueen yleissuunnitelmalle, jonka arkkitehti-toimisto OOPEAA - Office for peripheral architecture Oy laatii vuonna 2015 alueella käynnistyvän asemakaavoituksen taustaksi.

Suunnittelualue sijoittuu Etelä-Pohjanmaan maakuntakeskuksen, Seinäjoen kaupungin keskustan pohjoispuolelle, noin 1,5 kilometrin pää-hän ydinkeskustasta. Alue rajautuu etelässä Kaskisiin ja idässä Vaasaan vieviin rautateihin. Lännessä alueraja seurailee Seinäjoen länsirantaa ja pohjoisessa alue rajautuu Seinäjoen ja Vaasantien risteyskohtaan. Suunnit-telualueen länsipuolelta aukeaa valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, Ilmajoen Alajoen lakeusmaisema.

Suunnittelualue on vanhaa, jokilaaksoon sijoittuvaa peltoaluetta. Vii-me vuosina pääsääntöisesti teollisuuskäytössä olleen alueen käyttötarkoi-tus tulee muuttumaan ja alueen teollisuustoiminta tulee väistymään lähi-vuosina, kun aluetta kehitetään Seinäjoen kaupunkistrategian mukaisesti asuntotuotannon painopistealueena. Itikan alue sekä läheisten Framin ja jokirannan alueiden profiili on kaupungin vision mukaisesti tulevaisuudessa ”innovaatioiden ja ruokaosaamisen innostavana maisemakaupunki”.¹

¹ Seinäjoenkaupunki, Valtuustokauden 2013-2016 tärkeimmät strategiset tavoitteet. <https://www.seinajoki.fi/seinajoenkaupunki/kaupunkikehittyys/keskustankehittaminen.html>, poimittu 14.10.2014.

Kannen kuva: Näkymä Seinäjoen rannalta lokakuussa 2014.

Sisällysluettelo

Taustaa.....	2
Ilmakuvat	3-5
Maisemarakenne.....	6-7
Maisemamaakunta.....	6
Maisemarakenteen runko.....	6
Joki.....	6
Maaperä.....	6
Maisemakuva.....	8
Maamerkit ja maiseman kohokohdat	8
Maisemahäiriöt.....	8
Maisema-alueen raja.....	10
Näkymät.....	11
Kasvillisuus.....	12
Tulvariski.....	13
Yhteenveto.....	14
Lähteet.....	15

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS MAISEMA-
ALUE: ILMAJOEN ALAJOEN LAKEUSMAISEMA

SUUNNITTELUALUE

LISÄTARKASTELUALUE

SEINÄJOEN KAUPUNGIN KESKUSTA

Kuva 1: Punaisella viivalla korostettu tarkastelualue sijoittuu Seinäjoen keskustan pohjoispuolelle, Seinäjoen uomien sekä Kaskisten ja Vaasan radan risteyskohtaan. Alueen länsipuolella aukeaa valtakunnallisesti merkittävä Ilmajoen Alajoen lakeusmaisema. Katkoviivalla on esitetty lisätarkastelualue.

Sisältää Maanmittauslaitoksen Ortoilmakuvien 10/2014 aineistoa.
http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

Ilmakuva 2

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS
MAISEMA-ALUE: ILMAJOEN ALAJOEN
LAKEUSMAISEMA

SEINÄJOEN SUUOSAN OIKAISU-UOMA

SEINÄJOEN OIKAISU-UOMA:
PAJULUOMA

SUUNNITTELUALUE

LISÄTARKASTELUALUE

SEINÄJOEN KAUPUNGIN
KESKUSTA

Kuva 2: Tarkastelualue sijoittuu Seinäjoen ja sen oikaisu-uomien risteys-
kohdan välittömään läheisyyteen.

Sisältää Maanmittauslaitoksen Ortoilmakuvien 10/2014 aineistoa.
http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

Ilmakuva 3

PELTOALUE

VANHA TEOLLISUUSALUE

MUUNTAMO

TAIMISTO

JÄTEVEDENPUHDISTAMO

UUTTA RAKENTAMISTA

SEINÄJOKI

Kuva 3: Suunnittelualue jakaantuu erilaisiin pienalueisiin.

Kuvalähde: Seinäjoen kaupunki

Maisemarakenne

Etelä-Pohjanmaan viljelylakeuksien seutu

Seinäjoen keskustan pohjoispuolelle sijoittuva Itikan alue kuuluu Pohjanmaan-maisemamaakunnan alaluokkaan, Etelä-Pohjanmaan viljelylakeuksien seutuun. Seudulle tyypillistä on jokivarsien horisontaalinen lakeusmaisema sekä laaksojen välissä kumpuilevat selänteet. Korkeuserot ovat pääasiallisesti loivapiirteisiä. Alueen maaperään ja maastonmuotoihin on vaikuttanut merkittävästi jääkausi ja sen seurauksena tapahtunut maankohoaminen. Seudun vesistöt ovat pääasiallisesti jokia, järviä on vain vähän. Alavassa viljelymaisemassa vuotuinen ilmiö on jokien runsas tulviminen. Tulvasuojelu oikaisu-uomineen ja tekoaltaineen onkin tuonut oman elementtinsä maisemaan.

Maisemarakenteen runko

Maisemarakenteen runko koostuu jokea seurailevista alavista joki- ja viljelylaaksoista, joissa asutus on keskittynyt nauhamaisesti jokivarsille sekä loivapiirteisille kumpareille ja myöhemmin myös pelto-laaksoista loivasti nouseville metsäselänteiden reuna-alueille. Seinäjoen keskustan alueella asutus on levittäytynyt kaupungin läpi virtaavan Seinäjoen ympärille ja levinnyt itä- ja länsisuuntaisesti kolmiomaiseksi alueeksi, pääasiallisesti Pohjan valtatie eteläpuolelle. Pohjoispuolella asutus seurailee metsän ja pellon reunaa. Ihmisen toiminta näkyy maisemassa myös viljelyskäyttöön valjastettuina ja ojitettuina soina sekä joen perkauksina ja padotuksina. Aiemmin viljelymaisemaa jaksottanut ”latome-ri” sekä kytötuvat¹ ovat väistymässä maisemasta.

Seinäjoki

Itikan alueella tärkeä maisemallinen elementti on tarkastelualueen läpi virtaavaa Seinäjoki. Jokea reunustaa tiheä puusto- sekä pensasvyöhyke. Joki sijoittuu korkotasoltaan ympäröiviä ranta-alueita alemmas, joten jokea on paikoin vaikea hahmottaa maisemasta. Seinäjokeen on rakennettu tulvasuojelun vuoksi kaksi oikaisu-uomaa: Seinäjoen suuosan oikaisu-uoma ja Pajuluoma. Oikaisu-uomat poikkeavat Seinäjoen luonnollisista uomista paitsi keinotekoisuudellaan myös suoraviivaisuudellaan.

Maaperä

Tarkastelualueen ympäristössä jokea seurailevalla alueella maaperä on pääsääntöisesti savea, liejuista hienorakeista maalajia ja hienorakeista maalajia, jonka päälajitetta ei ole selvitetty. Jokilaaksoa reunustaa sekalajitteinen maalaji, joka vaihtuu kalliomaaksi ja kalliopaljastumiksi. Valtatie 19 eteläpuolella on myös karkealajitteisempia alueita. Itikan alueella esiintyy myös täytemaata, erityisesti teollisuusalueiden kohdalla.² Pehmeät maalajit ovat haastavia rakennettavuudeltaan. Täytemailla on tehtävä maaperätutkimuksia mahdollisten maaperäongelmien selvittämiseksi ennen alueelle rakentamista.

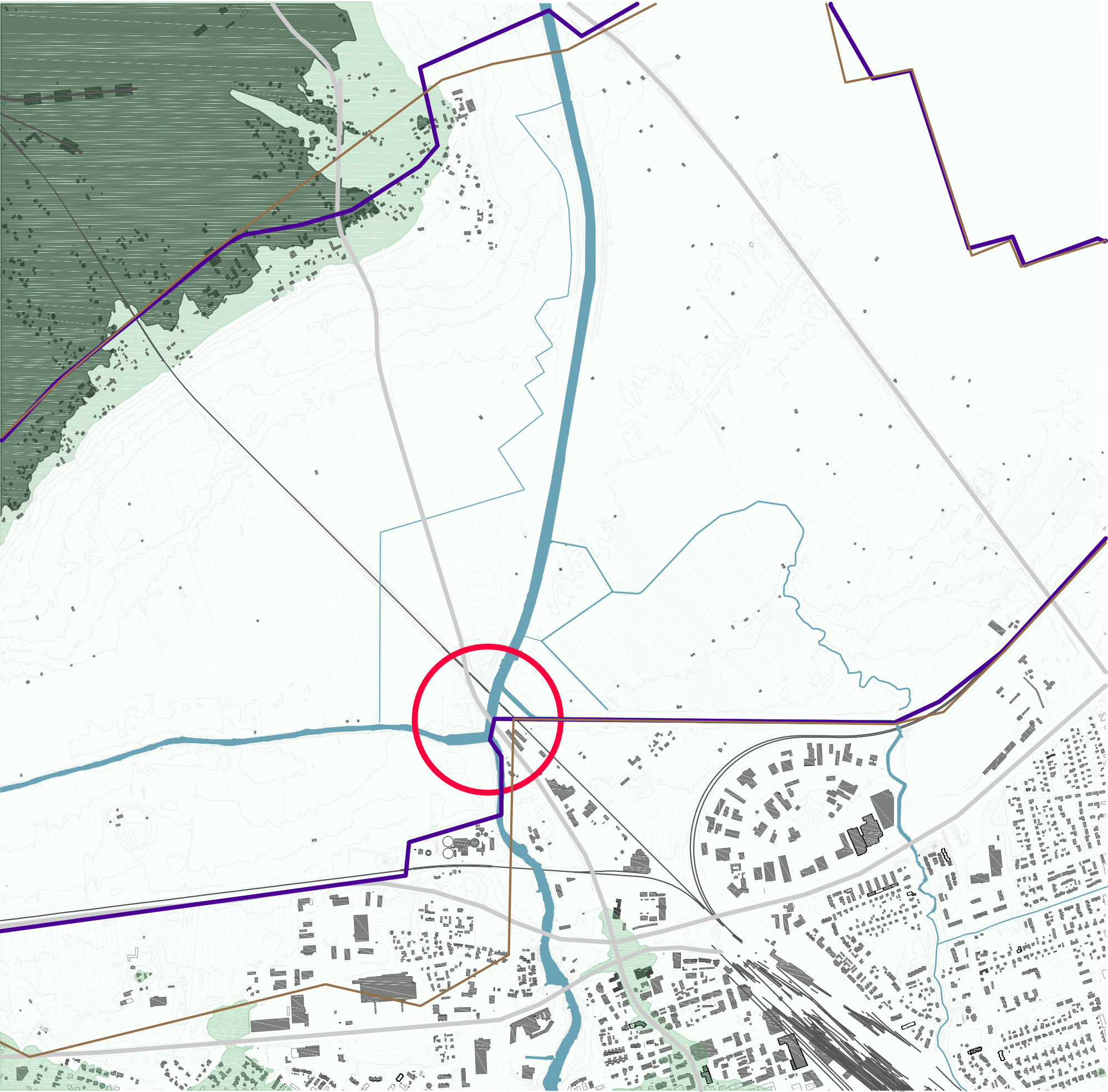
Kuva 4: Tasaiset maastonmuodot ja avoin, laaja peltomaisema avaavat pitkiä näkymälinjoja. Peltolakeuksien näkymiä jaksottavat ladot ovat hiljalleen väistymässä maisemasta.

Kuva 5: Jokilaaksoon muodostuu maisemansolmukohtia.

¹ Kytötuvilla tarkoitetaan pelloilla sijaitsevia pieniä mökkejä, joissa maanviljelijät aikoinaan lepäsivät ja yöpyivät sadonkorjuun aikana, jotta heidän ei tarvinnut palata yöksi kylään nukkumaan.

² Geologian tutkimuslaitos, Latauspalvelu Hakku, maaperäkarta 2002–2009.

- MERKINTÖJEN SELITYKSET
- Jokilaakso
 - Vaihtumisvyöhyke
 - Loiva selänne
 - Vesistö
 - Maiseman solmukohta
 - Junarata
 - Suurehko tie
 - Valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen rajaus
 - Ehdotus valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen uudesta rajauksesta
 - Rakennus
 - Korkeuskäyrä

Karttapohja: Seinäjoen kaupunki

Maisemarakennekartta

Maisemakuva

Tarkastelualue sijoittuu suurmaisemassa Seinäjoen jokilaaksoon, jossa viljeltyt pellot ympäröivät jokea ja rajautuvat metsäsaarekkeisiin. Asutus on sijoittunut jokien reunoille sekä pellon ja metsän rajalle.

Avointa maisematilaa edustavat tarkastelualueetta ympäröivät laajat peltolakeudet sekä tarkastelualueen sisällä pelto-, puisto- ja piha-alueet. Tarkastelualue on pääasiallisesti joutomaatyypistä vanhaa teollisuusaluetta. Osassa rakennuksia on edelleen teollisuustoimintaa ja osaa niistä on kehitetty esimerkiksi luovien alojen tarpeisiin sopivaksi, kuten alueella sijaitsevaa Rytmikorjaamoa. Tarkastelualueen eteläpäädyssä sijaitsee taimisto, jonka ympäristö edustaa sulkeutunutta ja puoliavointa maisematilaa.

Maamerkit ja maiseman kohokohdat

Alueella on vähän varsinaisia maamerkkejä ja alueen yleisilme on matalahko. Tarkastelualueen lounaispuolella olevan jätevedenpuhdistamon piippu kohoaa kuitenkin horisontaalisesta maisemasta selkeänä maamerkinä. Myös tarkastelualueen etelärajalla sijaitseva ristikkorautatiesilta erottuu jokilaakson maisemasta maamerkinä, ja alueella orientoitumista helpottaa taimiston alueelle johtava vanha koivukujanne.

Tarkastelualueen koilliskulmassa sijaitsee kaksi historiallisesti merkittävää rakennusta: Kallevan navetta ja Upseeritalo. Rakennukset toimivat myös alueella maamerkkeinä ja tuovat alueelle historiallista kerroksellisuutta.

Maiseman kohokohtia ovat jokilaaksot sekä valtakunnallisestikin arvokas lakeusmaisema. Lakeusmaisema jatkuu jokilaaksoa myötäillen Seinäjoelta Ilmajoelle asti ja aukeaa parhaimmillaan jopa viiden kilometrin levyiseksi maisematilaksi, jota rajaavat metsäselänteet, suoalueet, Seinäjoen kaupunki sekä kantatie Kristiinään ja junarata. Kaupungin läpi virtaavalla joella on myös merkittäviä maisemallisia arvoja.

Maisemahäiriö

Tarkastelualueella on useita maisemahäiriöitä. Itikan alueella sijaitsee sähkömuuntamo, joka on voimakas elementti maisemassa. Muuntamoon liittyvät keskeisesti myös alueella risteilevät voimalinjat, jotka aiheuttavat häiriöitä maisemaan myös kauempana varsinaisesta muuntamosta. Myös peltoaukeiden lakeusmaisemat jaksottuvat voimalinjoista. Ilmajohdosten vähentäminen selkeyttäisi alueen maisemakuvaa.

Itikan alueen itäpuoli on pääasiallisesti teollisuusvaltaista joutomaatyypistä aluetta. Alueella on teollisuustoimintaan liittyviä rakennuksia, joista osa on purkukuntoisia. Piha-alueilla lojuu erinäisiä käytöstä poistettuja esineitä, kuten vanhoja traktoreita ja metalliromua. Alueella harjoitetaan myös tavaroiden tilapäistä varastointia ja esimerkiksi alueen eteläosaan on sijoitettu suuri määrä siirrettäviä ulkokäymälöitä. Teollisuusvaltaisen alueen maisemakuva on jäsentymätön ja epäsiisti.

Alueen lounaispuolella sijaitsee jätevedenpuhdistamo. Puhdistamo on pääasiallisesti verhoutunut kasvillisuusvyöhykkeen taakse, mutta se pilkistää paikoin myös ympäröivään maisemaan. Erityisesti voimalan piippu näkyy pitkälle ympäristöön korkeimpana maisemaelementtinä.

Kuva 6 & 7: Suunnittelualueen läpi virtaava Seinäjoki on yksi suunnittelualueen maisemallisista kohokohdista.

Kuva 8 & 9: Ilmajohdot korostuvat alueen maisemakuvassa.

Jäteveden puhdistamosta aiheutuu hajuhaittoja lähiympäristöön.

Seinäjokeen on rakennettu pato lähellä Seinäjoen ja oikaisu-uomien risteyskohtaa. Pato katkaisee näkymän pitkin jokea ja aiheuttaa maisemaan häiriövaikutuksen. Toisaalta myös maiseman sulkeutumista alueella voidaan paikoin pitää maisemahäiriönä, kuten Seinäjoen rannoilla. Nuorta jäsentymätöntä kasvillisuutta tulisikin paikoin raivata sekä avata umpeenkasvaneita näkymiä.

Ilmajoen Alajoen valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen raja

Ilmajoen Alajoen lakeusmaiseman nykyinen raja on esitetty ilmakuvassa mustalla. Valtakunnallisesti merkittävälle maisema-alueelle on kuitenkin ehdotettu uutta rajausta, joka on esitetty kuvassa sinisellä.

Itikan alueen läheisyydessä rajausta on ehdotettu kavennettavan siten, että se rajautuisi jatkossa kaupungin läpi virtaavan joen länsipuolella, etelässä Kaskisiin vievään rautatiehen. Myös jäteveden puhdistamo ja Itikan alueen länsireunan alue on ehdotettu rajattavaksi pois valtakunnallisesta maisema-alueesta. Kyseessä on kuitenkin vasta ehdotus, jota ei ole vahvistettu.¹

Maisema-alueen rajauksen mahdollisista muutoksista huolimatta maisema-alueen luonne säilyy samana ja käsittää jatkossakin laajan, metsäsaarekkeisiin rajautuvan, avoimen peltomaiseman jatkua jatkua jokilaaksoja myötäillen Ilmajoen Seinäjoelle saakka.

¹ Forss Sonja, Suomen ympäristökeskus, tiedonanto sähköpostitse 10.11.2014.

Näkymiä alueelta

Kuva 10-25: Tarkastelualueen visuaalinen luonne vaihtelee alueen sisällä.

Kasvillisuus

Alue jakautuu viljeltyihin peltoihin ja suurmaisemassa peltoja reunustaviin sekametsävaltaisii selän teisiin sekä Seinäjoen varressa sijaitsevaan lehtipuuvaltaiseen tarkastelualueeseen. Ympäri vässä peltomaisemassa peltosarkojen välissä kasvaa koivu- ja pajuvaltaisia kasvillisuusvyöhykkeitä. Myös varsinaisella suunnittelualueella kasvaa runsaasti koivuja ja pajuja, lisäksi esiintyy muun muassa pihlajia ja kuusia. Seinäjokea reunustaa koivu- ja pajuvaltainen vyöhyke, joka paikoin kätkee joen visuaalisesti sisäänsä.

Joutomaa-alueella, Vaasantien itäpuolella on myös lähinnä pioneerikasvillisuutta, kuten koivuvesakkoja ja pajukkoja. Alueen keskellä, Vaasantien ja Suuluhdantien välissä sijaitsee hoidettu puistoalue, jossa nurmelle on istutettu kuusi-, paju-, mänty-, lehmus- ja pihlajaryhmiä. Alueella sijaitsee myös taimisto, jonne johtaa koivukujanne. Taimiston alueella kasvillisuuslajisto on monipuolinen ja siellä kasvaa muun muassa erilaisia kuusilajikkeita ja katajia.

Kuva 26: Alueen kasvillisuus on lehtipuuvaltaista.

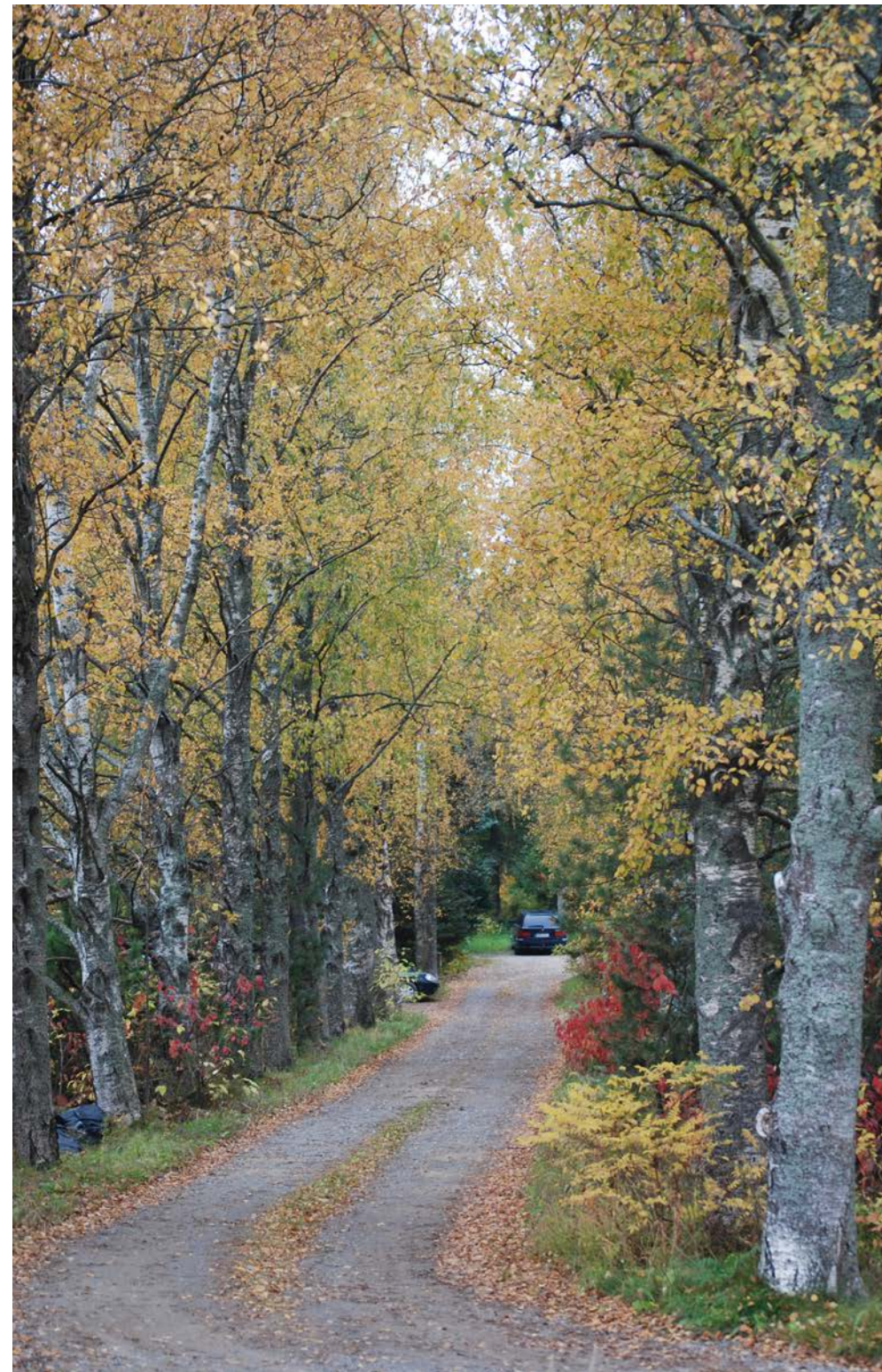
Kuva 27: Taimiston alueella on monipuolista kasvillisuutta.

Kuva 28: Puistoalueelle on istutettu erilaisia puuryhmiä.

Kuva 29: Ojia reunustavat kasvillisuusvyöhykkeet sulkevat näkymiä peltolakeuksilla.

Kuva 30: Koivukujanne on arvokas maisemaelementti alueella.

Tulvariski

Tarkastelualue sijaitsee Seinäjoen sekä sen oikaisu-uomien, Pajuluoman ja Seinäjoen suuosan oikaisu-uoman, risteyskohdassa. Alueen korkeuserojen ollessa suhteellisen loivia, alue on myös tulvaherkkää. Tulvasuojelun takia Seinäjokeen onkin rakennettu oikaisu-uomia ja alueen läheisyyteen on perustettu Kyrkösjärven, Hirvijärven sekä Varpulan tekojärvet. Jokivarsille on myös rakennettu penkereitä tulvimisen ehkäisemiseksi.

Länsi-Suomen ympäristökeskus lausui alueen rakentamissuosituksista seuraavasti Itikanmäen asemakaavamuutoksen yhteydessä:

"[---] uudet rakennukset tulisi sijoittaa todennäköisyydeltään kerran 100 vuodessa toistuvan ylimmän tulvakorkeuden yläpuolelle. Yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeät rakennukset ja ympäristölle vaaraa aiheuttavat rakenteet ja toiminnot tulisi sijoittaa kuitenkin vielä tätäkin ylemmäksi. [---] Seinäjoen ylin vedenkorkeus kyseisen rakennuspaikan kohdalla on $N_{60} + 40,60$ m. Näin ollen kastuessaan vaurioituvat tavanomaiset rakennukset tulisi sijoittaa korkeuden $N_{60} + 41,00$ yläpuolelle. (Vastaavat korkeudet N2000-korkeusjärjestelmässä ovat seuraavat: tulvakorkeus kerran 100 vuodessa $N2000 + 40,60$ m, alin rakentamiskorkeus $N2000 + 41,40$ m ja tulvakorkeus kerran 250 vuodessa $N2000 + 41,00$ m, alin rakentamiskorkeus $N2000 + 41,80$ m.)"^{1 2}

Tarkastelualueella korkeusmaailma vaihtelee noin + 39,0 metristä noin + 43,0 metriin meren pinnan yläpuolella. Alueen korkeusmaailma on siis melko lähellä alimpia mahdollisia rakentamiskorkeuksia. Mikäli alueelle rakennetaan, tulvasuojelu on huomioitava rakentamisessa.

1 Savea-Nukala Tarja ja Yli-Mannila Sari, Länsi-Suomen Ympäristökeskus 29.5.2008, Itikanmäen asemakaavan muutos 2008, liite: lausunto alimmasta rakentamiskorkeudesta Vaasantien, kantatie 67 ja Kristiinanradan välisellä alueella Seinäjoen kaupungissa.

2 Arkkitehti Martti Norjan sähköpostitse 6.10.2014 antaman tiedon mukaan tarkastelualueella noudatetaan yllä viitatussa Ympäristökeskuksen lausunnossa määriteltyjä rakentamisperiaatteita.

Kuva 31: Tarkastelualue on tulvaherkkää.

Yhteenveto

Itikan alue sijaitsee valtakunnallisesti merkittävän maisema-alueen, Ilmajoen Alajoen lakeus-maiseman reuna-alueella, maisemallisessa solmukohdassa, Seinäjoen ja sen oikaisu-uomien risteyskohdassa. Itikan alue sijoittuu viljeltyyn jokilaaksoon, jossa korkeuserot ovat melko loiva-piirteisiä ja tästä syystä alue on osittain tulvariskialuetta.

Tarkastelualue edustaa vanhan pellon päälle rakentunutta vanhaa teollisuusaluetta, jonka käyttötarkoitus on muuttumassa. Aluetta on tarkoitus kehittää asumisen painopistealueena. Pääosin lehtipuuvaltaisen alueen rakennettavuuden kannalta haasteellisia näkökohtia ovat paitsi tulvariski myös pehmeälajitteisen ja täyttömaaperän mukanaan tuomat haasteet.

Tarkastelualueen sisällä maiseman kohokohdaksi nousee alueen läpi virtaava Seinäjoki, joka nykyisellään on kuitenkin kasvillisuusvyöhykkeen reunustama ja kaipaisi paikoin näkymä-linjojen avaamista. Selkeimpänä maisemahäiriönä alueella erottuu sähkömuuntamo ilmajohto-ineen. Samanaikaisesti ilmajohdot ovat kuitenkin osa nykyistä maisemakuvaa ja toimivat myös maisemaa jaksottavina elementteinä.

Itikan alueella voidaan todeta olevan monia maisemallisia arvoja. Alueen kehittäminen asumisen painopistealueena vaatii kuitenkin huolellista suunnittelua sekä erityisesti maaperän ja korkeusmaailman asettamien haasteiden ratkaisemista.

LÄHTEET

Forss Sonja, Suomen ympäristökeskus, tiedonanto sähköpostitse 10.11.2014.

Geologian tutkimuskeskus, Maaperäkartta 1: 200 000, 2002-2009.

Savea-Nukala Tarja ja Yli-Mannila Sari, Länsi-Suomen Ympäristökeskus 29.5.2008,

Itikanmäen asemakaavan muutos 2008, liite: lausunto alimmasta rakentamiskorkeudesta Vaasantien, kantatie 67 ja Kristiinanradan välisellä alueella Seinäjoen kaupungissa.

Seinäjoen kaupunki, 2013.

Seinäjoen kaupunkistrategia 2013—2020, http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/seinajoenkaupunki/paatoksenteko/6JBKWBEon/Seinajoen_kaupunkistrategia_2013-2020.pdf , poimittu 14.10.2014.

Keskustan kehittäminen

<https://www.seinajoki.fi/seinajoenkaupunki/kaupunkikehitty/keskustankehittaminen.html>, poimittu 14.10.2014.

Yli-Hynnilän Reetta, 2013, Pro Gradu -työ ”Lakeuden virta”.

http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/seinajoenkaupunki/kaupunkikehitty/GAcq8Bvat/Lakeuden_virta.pdf, poimittu 13.10.2014.